

Analyse af Martin A. Hansens novelle ”Agerhønen”
Af Kasper Støvring, 1.5.2020, www.kulturkritik.dk

Jeg har altid holdt af skildringerne af ”gammellivet” hos Martin A. Hansen. I vores moderne tider må jeg nok hellere tilstå, at jeg har en decideret *faible* for dem. Tag nu ”Agerhønen”, <https://www.bogbidder.dk/hele-tekster/agerhonen-af-martin-a.-hansen> fortællingen om den på sultegrænsen forarmede almuefamilie, der knuges og trues af snestormen, ”den hjemløse landstryger”, der senere bliver en ”hærfører”, en vinteraften en gang under Første Verdenskrig.

Nøden er stor i den lille hytte, der oplyses af den hæsende og stikkende karbidlygte med det uhyggelige skær, ”der viste alle fejl frem”. Petroleumlampen er pudset og skinner under loftet, men er uden olie. ”Den ikke bare hang, den var hængt”. Så er stemningen sat, de mange besjælinger og metaforer gør deres arbejde.

Et dumpt slag høres nu på døren. Det viser sig at være en agerhøne, der ligger i sneen, og familien tilbereder fuglen – ”det var jo meningen med den” – der udgør et pragtfuldt, ”håbets festmåltid”. De afsluttende ord lyder: ”Agerhønen blev delt, og der blev kun lidt til hver, men det er sandhed, at den lille fugl mættede dem alle.”

Martin A.’s signatur er de ordknappe hovedsætninger, den stilfærdige prosa. Her er der ingen ordrige guirlander, ingen skønhedsdyrkende arabesker som hos Jacobsen, man kan drømme sig hen i, men der er lige så megen patos, bare af den alvorlige, tyngende, manende slags. Bemærk f.eks. udtrykket ”sandheden” i de afsluttende linjer. Der står ikke ”det er sandt/rigtigt/forståeligt”.

Hvordan får man i dag et forhold til den slags landligt forankrede, kristne og konservative prosa? En måde er at se fortællingerne som noget, der handler om eksistensen. Mange ville sige, at her har vi endnu en skildring af underklassen i socialrealistisk stil, og løsningen er den socialdemokratiske: sociale reformer.

Men allerede fra begyndelsen ved vi, at det slet ikke er den løsning, Martin A. tilbyder, og måske netop derfor bliver hans fortællinger relevante i dag, hvor den nød, vi mærker – og kommer til at mærke i fremtiden – ikke er af social art, men af eksistentiel art. Det er en sjælelig nød.

Det viser Martin A. bl.a. ved brugen af lysmotivet. Ligesom petroleumlampen uden olie ikke hang, men var ”hængt”, hører vi, at også sjælene ”savnede olie til deres lamper”. Det er en allusion til Matthæus 25 og lignelsen om de ti brudepiger: Kun den, der har olie på lampen, møder Kristus.

Den nød, familien lider, er ikke en materiel, men åndelig nød. En mangel på tro. For det er ikke nok at overleve, synes budskabet at være, man skal også leve. Det er det indre lys, der skal tændes; håbets og sammenholdets kraft.

I den anden evangeliske allusion, novellen bringer, er budskabet det samme, nemlig historien i Matthæus 14 om Kristi bispisning af de fem tusinde i ørkenen. Når de fem brød og to fisk velsignes, mætter de den sultende skare. Det ”håbets festmåltid”, den lille, smukke agerhøne udgør, er en nadver. Det er et mirakel, ikke udslag af et tilfælde, for den er skænket som en gave til dem,

der ikke har, og den er skænket af den mørke skikkelse, sønnen ser uden for vinduet: Han ser en skikkelse, ”større end mænd, gå bort mellem træerne”. Det er Guds indgriben, der når ned til de laveste hytter.

Martin A. Hansen og de andre hereticanere blev efterfulgt af Rifbjerg og de nyradikale, der gjorde grin med forgængernes ”umådelige mådehold”. Alvorsmanden – og modstandsmanden – lænede sig over pulten med et rugende udtryk under de mørke bryn i modsætning til den glade dreng med PH-kasketten, de rødmossede kinder og det flabede smil.